

DÖVİZ KURU VE ENFLASYON ARASINDAKİ GEÇİŞ ETKİSİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ

Ayşe ERGİN*

Özet

Paranın sınırlar arasında dolaşımının hızlanması, lokal ekonomik politikaların kabuk değiştirerek global düzeyde etkileşimin artmasına yol açmaktadır. Dünya ekonomisinde, özellikle son yıllarda hem finansal hem reel piyasalarda aktif olan küreselleşme hareketleri, uygulanan hükümet politikalarını da farklılaştırmaktadır. Bunun yanı sıra yine son dönemlerde yaşanan döviz kaynaklı krizler, dikkatleri uygulanan döviz kuru politikalarına çekmektedir. Döviz kurlarındaki değişimlerin özellikle ithal edilen ara mallar aracılığı ile yurtiçi fiyatları etkilemesi de kurlara olan ilgiyi artırmakta ve optimum döviz kuru rejimi ile para politikaları uygulamalarının tartışılmasına neden olmaktadır. İktisat yazınında döviz kuru ve enflasyon arasındaki geçişkenliğin pek çok çalışmada incelendiği görülmekte ve bu doğrultu da yeni politikalar geliştirilmektedir. Bu çalışmada Türkiye’de döviz kuru ve enflasyon arasındaki ilişki Vektör Otoregresyon analizi ile 2005:01-2014:12 dönemleri için aylık veriler kullanılarak incelenmiştir. Modelin tahmini sonucunda döviz kuru hareketlerinin tüketici fiyatları üzerindeki geçişkenliğinin başlarda güçlü olmakla beraber sonrasında zayıfladığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Geçişkenlik, Enflasyon, Vektör Otoregresyon Analizi(VAR)

Jel Kodları: E3, F14

THE PASS THROUGH EFFECT BETWEEN EXCHANGE RATE AND INFLATION: EXAMPLE OF TURKEY

Abstract

The acceleration of the movement of money across borders has led to increased interaction on a global level by changing the shell of local economic policy. Active globalization movements, especially in recent years in both financial and real markets in world economy, differentiates the implementation of government policies. In addition, currency-induced crises recently draws again the attention of the applied exchange rate policy. Changes in exchange rates, especially through imported intermediate goods, affect domestic pricing and this results in an increased interest on exchange rates and this has led to discussion between optimal exchange rate regime and monetary policy implementations. It is observed that there are many studies that examined economics type of exchange rate pass-through and inflation and thus, new policies are developed in this direction. In this study, the relationship between the exchange rate and inflation in Turkey between 2005-2014 period were analyzed using monthly data for the Vector Auto Regression analysis. According to the estimated results of the model, it is seen that pass-through of exchange rate movements on consumer prices were strong at the beginning, but weakened after.

Key Words: Pass-Through, Inflation, Vector Auto Regression Analysis

Jel Codes: E3, F14

* Öğr.Gör.Dr., Dumlupınar Üniversitesi Emet MYO, Menkul Kıymetler ve Sermaye Piyasası Bölümü, ayse.ergin@dpu.edu.tr, Kütahya,

Türkiye

**Bu çalışma, tarafımca hazırlanan “döviz kuru ve enflasyon arasındaki Geçişkenlik:Türkiye Örneği” adlı doktora tez çalışmasından derlenerek hazırlanmıştır.

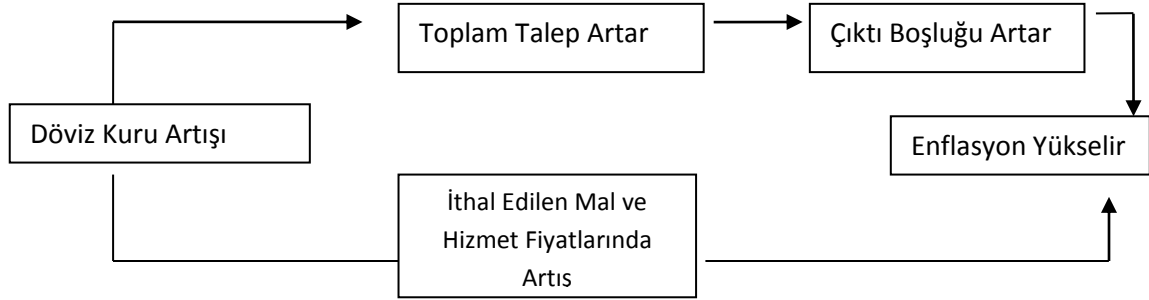
GİRİŞ

İçinde yaşadığımız çağ, küreselleşmenin de etkisiyle ekonomik sınırların ortadan kalktığı bir çağ olarak göze çarpmaktadır. Küresel anlamda gelişen ve değişen ekonomik yapı, ulusal ekonomileri uluslararası pazara entegre etmekte ve bunun sonucunda da küresel anlamda meydana gelen ekonomik olaylar ulusal ekonomileri olumlu ya da olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Özellikle Amerika Birleşik Devletleri Merkez Bankası (FED) ve Avrupa Birliği Merkez Bankası'nın almış olduğu kararlar ve geliştirmiş oldukları parasal stratejiler ulusal ve küresel anlamda bu değişimleri hızlandırmaktadır. Ekonomik anlamda kırılmalı bir yapıya sahip ulusal ekonomilerde bu durum, döviz kurunda kısa veya uzun vadede dalgalanmalara sebep olmaktadır. Bu dalgalanmalar ise ulusal ekonomide enflasyon sorununu ortaya çıkarmakta ve alım gücünün düşmesine sebep olmaktadır.

1980'li yıllarda serbest piyasa ekonomisine geçiş yapmaya başlayan Türkiye'de ise bu dalgalanmalar ve değişimler ulusal ekonomiye çok daha hızlı bir şekilde etki etmektedir. Yaklaşık olarak 30 yıldır yüksek enflasyon problemiyle mücadele eden Türkiye de enflasyonun yaşam biçimi haline getirilmesi ülkenin ekonomik yapısına duyulan güveni azaltmakta ve beraberinde reel sektörde direncin düşmesine neden olmaktadır. Diğer yandan enflasyon seyrinin döviz kurları değişiminden büyük ölçüde etkilenmesi ve ülkelerde uygulanan enflasyon hedeflemesi çerçevesinde alınan kararlar, dikkatleri döviz kuru ve enflasyon arasındaki geçişkenliğe çekmektedir. Nitekim Türkiye'de 2001'den sonra döviz kuru rejim değişikliğine geçilerek dalgalı kur sistemi benimsenmiş, 2002 yılında örtük enflasyon hedeflemesi ve son olarak 2006 yılında açık enflasyon hedeflemesine geçilmiştir. Söz konusu tarihlere kadar döviz kuru-enflasyon arasındaki geçişkenlik katsayıları farklılaşmış olup, finans ve reel piyasalarda etkilerini göstermektedir. Enflasyon olgusunun bu denli önemli olup, etkilerinin tüketici refah seviyesinde de büyük ölçüde hissedilmesi, diğer yandan dışa açık bir ekonomide ithal mal bağımlılığı neticesinde maliyetleri fazlaca etkileyen döviz kuru hareketlerinin izlenmesi, çalışmanın gerekliliğini ortaya koyan faktörlerden olmaktadır.

I. DÖVİZ KURU VE ENFLASYON ARASINDAKİ GEÇİŞ ETKİSİNİN TEORİK ALTYAPISI

Döviz kuru enflasyon ilişkisi incelenirken asıl yapılan analiz, iç ve dış piyasa istikrarsızlıklarının makroekonomik göstergelerde meydana getirdiği değişikliklerdir. Şöyle ki; dışa açık bir ekonomide diğer ülke ekonomisindeki herhangi bir şok veya yaşanan olumsuzluk yurtiçi ekonomik göstergelerde de olumsuzluk meydana getirmektedir. Burada tartışılan iki makroekonomik göstergeden döviz kuru, dış ekonomik değişimleri temsil ederken enflasyon, yani fiyatlar genel düzeyindeki sürekli artış, iç ekonomik durumu temsil etmektedir. Dolayısıyla döviz kurundaki herhangi bir değişimin çeşitli kanallar yoluyla yurtiçi fiyat düzeyini etkilemesi literatürde geçiş etkisi diğer bir değişle geçişkenlik olarak nitelendirilmektedir. Döviz kuru – enflasyon ilişkisinin basit gösterimi Şekil 1'de yer almaktadır.

Şekil 1. Döviz Kuru-Enflasyon Aktarım Mekanizması

Kaynak: Allsopp, Kara ve Nelson, 2006, s.11.

Şekil 1’de görüldüğü üzere döviz kurunda meydana gelen değişimler yurtiçi fiyatlara da yansımaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülke ekonomileri üretimlerinin büyük ölçüde ithalata bağımlı olması kurlardaki değişiklik sonucunda sadece tüketici fiyatlarında değil üretim maliyetlerinde de değişiklik meydana getirmektedir (Gül ve Ekinci, 2006: 92). Benzer şekilde Woo (1984)’ya göre yurtiçi fiyatlar düzeyi ve döviz kuru arasındaki ilişki dört farklı yolla açıklanmaktadır. Bunlar;

- İthal edilip tüketici fiyat endeksini direk etkileyen tüketim malları
- Yurtiçi ürün maliyetlerini direk etkileyen ithal girdi fiyatları
- Döviz kuru değişikliklerinin cari işlemler hesabı kanalıyla toplam talebi etkilemesi ve bunun yurtiçi fiyatlara geçişi
- Yurtiçinde ithalata rakip olarak üretimi yapılan ürün fiyatlarının, yabancı ülkelerdeki mal fiyatları artışından etkilenmesi (Woo, 1984:514).

Döviz kuru değişikliklerinin mal ve hizmet fiyatlarında meydana getirdiği değişiklik olarak bilinen geçiş etkisi (Rincon, Caicedo and Rodriguez, 2005: 3), iktisat literatüründe üç farklı boyutta ele alınmaktadır. Bunlar döviz kuru değişikliklerinin; ithalat fiyatlarına geçişi, ihracat fiyatlarına geçişi ve son olarak yurtiçi fiyatlara geçiştir (Akat ve Yazgan, 2012).

II. LİTERATÜR

Literatürde reel döviz kurları ve dış ticaret fiyatları arasındaki ilişkiyi araştıran çok sayıda ekonometrik çalışma olmasına rağmen, bunlar arasında bir görüş birliğine varılamamıştır. Türkiye için döviz kurlarından fiyatlara geçiş etkisini tahmin eden ilk çalışma, Leigh ve Rossi tarafından 2002 yılında yapılan “Exchange Rate Pass Through in Turkey” adlı çalışmadır. Bu çalışmada VAR metodu kullanılmış ve 1994-2000 dönemi incelenerek döviz kuru hareketlerinin fiyat endeksleri üzerine etkileri araştırılmıştır. Elde ettikleri bulgular ışığında geçiş etkisinin 1 yıl sürdüğü, etkinin çoğunluğunun ilk çeyreklik periyotta gerçekleştiği görülmektedir.

Mc Carty (1999) seçilmiş 9 endüstrileşmiş ülke için yaptığı çalışmasında döviz kurlarının ve ithalat fiyatlarının yurtiçi TEFİ ve TÜFE üzerindeki etkilerini incelemiş ve 6 değişkenli VAR modelini kullanmıştır. Elde ettiği bulgularda döviz kuru ve ithalat fiyat şoklarının ülkelerin çoğunda hatta nispeten daha gelişmişlerinde yurtiçi enflasyon üzerinde az bir etkiye sahip olduğu bulunmuştur. Benzer şekilde Aliyu vd.(2009) çalışmalarında Nijerya ekonomisinde 1986-2007

yılları arasında döviz kuru şoklarının tüketici ve ithalat fiyatlarına yansımaları VAR metodu ile tahmin etmiş ve incelediği dönemler boyunca ithalat fiyatlarına olan yansımanın tüketici fiyatlarına nispeten çok daha yüksek olduğunu bulmuşlardır.

Zengin (2000)' deki çalışmasında; reel döviz kuru hareketleri ve dış ticaret fiyatları arasındaki standart teori ile geçiş etkisinin Türkiye ekonomisindeki geçerliliğini sınamış ve Vektör Otoregresif Model (VAR) yöntemini kullanmıştır. Analizinde üç değişken kullanan (ihracat fiyat endeksi, ithalat fiyat endeksi ve reel döviz kurları) ve analiz sonucunda uzun dönemli bir eşbütünleşmenin varlığını saptayan Zengin, döviz kurlarından, ithalat fiyat endeksine doğru direkt bir etkinin söz konusu olduğunu fakat aynı etkinin ihracat fiyat endeksi için geçerli olmadığını saptamıştır.

Mihaljek ve Klau (2001) yaptıkları çalışmada, Türkiye'nin de içinde olduğu 13 gelişmekte olan ülkeyi incelemişler ve özellikle 1995:2- 2000:4 döneminde TÜFE'ye yönelik en yüksek geçiş etkisinin Türkiye' de olduğunu bulmuşlardır. Benzer şekilde Ca'Zorzivd. (2007) benzer çalışmayı 12 gelişmekte olan seçilmiş Asya, Latin Amerika, Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri için üç VAR modeli kullanarak yapmıştır. Analiz sonucunda yansımaya etkisinin fiyat zinciri boyunca azaldığını görmüş, diğer yandan etkinin tüketici fiyatlarından çok ithalat fiyatlarına yansıdığını belirlemişlerdir.

Campa vd. (2002), 25 OECD ülkesi döviz kurlarının dış ticaret fiyatlarına yansımaları çalışmış olup, 1975-1999 verilerini kullanmışlardır. Elde ettikleri sonuçlara göre; belli bir ithalat sepeti seviyesinde ülkelerde kısa dönemde kısmi yansımaya yaşanmakta ve uzun döneme göre çok daha düşük seviyede olmaktadır.

Arat (2003), döviz kurlarından fiyatlara geçiş etkisini, VAR analizini kullanarak tahmin etmiş ve döviz kuru şoklarının ağırlıklı olarak ticarete konu olan malları etkileyip, söz konusu etkinin ticarete konu olmayan mallara göre daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Diğer yandan Türkiye'deki TÜFE'ye geçiş etkisini düşük bulmuştur.

Hyder and Shah (2004) Pakistan'da geçiş etkisi üzerine yaptıkları çalışmalarında VAR modelini kullanmışlar ve bulgularına göre, geçişkenlik katsayısının düşük olduğu durumda yurtiçi fiyatları da döviz kurları hareketlerinden daha az etkilenmekte, buna ek olarak yansımanın Tüketici fiyatlarında toptan eşya fiyatlarına nispeten fazlaca hissedildiği ve bu sürecin 12 aya yayıldığı görülmektedir. Diğer bir bulguda, yansımaya etkisinin 2000 yılında rupi/dolar paritesinin dalgalanmaya bırakılmasıyla birlikte azaldığıdır. Yine 2004 yılında seçilmiş Bağımsız Devletler Topluluğu ülkeleri üzerine yapılan Korhonen and Wachtel'in (2005) çalışmalarında elde edilen bulgulara göre; seçilmiş ülkelerde döviz kuru fiyatları arasındaki etki tepki ilişkisi oldukça kuvvetli olmaktadır. Geçişkenliğin hızı ve etkisi ise, kısmen yüksek bulunmakta ve ülkelerin birçoğunda 12 aydan daha kısa sürede fiyatlara yansımaktadır.

Gül ve Ekinci (2006) Türkiye'de döviz kuru ve enflasyon arasındaki nedensellik ilişkisini 1984-2003 dönemine ait döviz kuru ve enflasyon aylık verileriyle incelemiş ve elde ettiği bulgulara göre, nominal döviz kurları ile enflasyon arasında uzun dönemli bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Brezilya ekonomisinde döviz kuru ve enflasyon arasındaki nedensellik ilişkisinin incelendiği diğer bir çalışma olan Ferreira(1997)' nin bulguları, geçiş etkisinin 1978:3-1985: 04 periyotlarında 1986 yılı sonrasına göre çok daha yüksek görüldüğüdür. Tapşın ve Karabulut (2013), reel döviz kuru, ithalat ve ihracat arasındaki ilişkiyi Türkiye için analiz etmiş ve Toda Yamamoto'nun nedensellik analizini uygulamışlardır. Bulgularına göre ithalat değişkeninde ihracata doğru ve tek taraflı nedensellik bulunmaktadır.

Ito ve Sato (2008) çalışmalarında VAR metodunu kullanarak özellikle 90'lı yıllarda krizlerin etkilediği seçilmiş Doğu Asya, Latin Amerika ve Türkiye üzerinde döviz kuru ve yurtiçi fiyatları arasındaki geçiş etkisini incelemişlerdir. Bulgulara göre, yansımanın derecesi Türkiye ve Latin Amerika ülkelerinde Endonezya hariç Doğu Asya ülkelerine göre çok yüksek olmakla beraber özellikle Meksika, Türkiye ve Endonezya'da çok daha yüksektir.

Yüncüler (2009) çalışmasında dışsal faktörleri baz alarak, bu faktörlerin Türkiye’de tüketici ve üretici fiyatlarına geçiş etkisini, özellikle ithalat fiyatlarına ağırlık vererek analiz etmiştir. Kullandığı yöntem VAR olup, verileri 2002-2009 yıllarını kapsamaktadır. Bulduğu sonuçlar ise; döviz kurlarından üretici fiyatlarına olan geçişkenliğin tüketici fiyatlarına göre fazla olduğu ve Türkiye’de önceki yıllara göre kıyaslandığında yansıma derecesinde bir azalma olduğudur. Aydın ve Kara (2012) çalışmalarında Türkiye’de döviz kuru enflasyon etkilerini 2004:01-2011:03 periyotları için incelemişler ve analizlerine göre döviz kuru değişimlerinin TÜFE üzerindeki etkisinin gittikçe azaldığını diğer yandan ithalat fiyatlarındaki hareketliliğin TÜFE’ den ziyade ÜFE’ de daha hızlı ve net değişimlere sebep olduğu bulunmaktadır. Buna bağlı olarak döviz kuru değişkeninin üretici fiyatlarındaki değişimi açıklama gücü, tüketici fiyatları açıklama gücüne göre çok daha fazla olmaktadır.

Gündoğdu (2013), VECM modelini kullanarak, 2003 Ocak-2012 Eylül dönemini baz almış, 2009 yılını ise, dönüm noktası olarak kabul ederek değerlendirmesini kriz öncesi/ sonrası dönem olarak yapmıştır. Oluşturduğu modellerde beş değişken kullanmış ve 6 farklı yansıma etkisi incelemiştir. Farklı kombinasyonlarla analiz edilen 6 farklı model bulguları değerlendirildiğinde çalışmanın, Türkiye için yapılan diğer çalışmalar ile benzerlik gösterdiği görülür ki döviz kurundaki dalgalanmaların TÜFE ve ÜFE’nin seyrinde etkili olduğuna ancak, söz konusu etkinin incelenen dönem içinde azaldığı ve geçiş etkisinin yıllar içinde azaldığı bunlardan ikisidir. Yine çekirdek enflasyonda TÜFE’ye kıyasla daha yüksek bir geçiş etkisinin bulunduğu ve çekirdek TÜFE’nin kapsam dışında bıraktığı enerji ve altın fiyatlarında geçiş etkisinin yüksek, alkollü içecekler, tütün ve işlenmemiş gıda ürünlerinde geçiş etkisinin düşük olduğu görülmektedir.

III. DÖVİZ KURLARI ve FARKLI FİYAT ENDEKSLERİ ARASINDAKİ GEÇİŞKENLİĞİNİN VAR MODELİ İLE TAHMİNİ

Döviz kurları enflasyon arasındaki geçişkenlik aşağıdaki analitik çerçeve ve ekonometrik model kapsamında 2005:01-2014:12 dönemleri aylık verileri kullanılarak VAR Modeli ile tahmin edilecektir. Burada iki farklı model kullanılacak olup, ilk model döviz kurlarındaki değişimin ihracat fiyatlarına olan etkisini, ikinci model ise, ithalat fiyatlarına olan geçişkenlik ve bu yolla da yurtdışı fiyatlar genel seviyesinde meydana gelen değişimi kapsamaktadır.

İlk modelde yer alan değişkenler sırası ile nominal döviz kuru (ner), ihracat birim değer endeksi (ex), sanayi üretim endeksi (cp), TÜFE (cpi) iken, ikinci modelde yer alan değişkenler sırasıyla nominal döviz kuru (ner), dışa açıklık derecesi (ad), ithalat birim değer endeksi (imp) ve TÜFE’dir. Değişkenlerin kısaltmaları, kaynakları ve baz alınan yıl durumu aşağıdaki tabloda yer almaktadır. Döviz kuru ve ihracat fiyatları arasındaki geçişkenliğin belirlendiği söz konusu model aşağıdaki gibidir;

$$ner_t = E_{t-1}[ner_t] + \varepsilon_t^{ner} \quad (1)$$

$$ex_t = E_{t-1}[ex_t] + \alpha_1 \varepsilon_t^{ner} + \varepsilon_t^{ex} \quad (2)$$

$$cp_t = E_{t-1}[cp_t] + \beta_1 \varepsilon_t^{ner} + \beta_2 \varepsilon_t^{ex} + \varepsilon_t^{cp} \quad (3)$$

$$cpi_t = E_{t-1}[cpi_t] + \gamma_1 \varepsilon_t^{ner} + \gamma_2 \varepsilon_t^{ex} + \gamma_3 \varepsilon_t^{cp} + \varepsilon_t^{cpi} \quad (4)$$

Zincir VAR yapısını oluşturan ilk eşitlikte bağımlı değişken olan nominal döviz kuru, sadece gecikmeli değerlerinin bir fonksiyonu olarak tanımlanırken, ikinci eşitliğin bağımlı değişkeni olan ihracat birim değer endeksi kendi gecikmeli değerlerinin ve nominal döviz kurunun cari dönem değerlerinin bir fonksiyonudur. Aynı şekilde (3) no'lu eşitlikte bağımlı değişken olarak sanayi üretim endeksi belirlenmekte ve kendi geçmiş dönem değerleri ile nominal döviz kuru ve ihracat birim değer endeksinin bir fonksiyonu olarak tahmin edilmektedir. Bu kapsamda modelde ilk sırada yer alan değişkene ilişkin bir şok, VAR modelindeki diğer değişkenler üzerinde etkili olurken, üçüncü ve dördüncü değişkende gerçekleşen şok diğer değişkenler üzerinde etkili olmamaktadır. Değişkenlerin en dışsal olandan en içsel olana doğru sıralaması; ner_t , ex_t , cp_t , cpi_t şeklindedir.

Döviz kuru ve enflasyon arasındaki geçişkenliğin ithalat fiyatları kanalı ile belirlendiği ikinci model aşağıdaki gibidir;

$$ner_t = E_{t-1}[ner_t] + \varepsilon_t^{ner} \quad (1)$$

$$ad_t = E_{t-1}[ad_t] + \alpha_1 \varepsilon_t^{ner} + \varepsilon_t^{ad} \quad (2)$$

$$imp_t = E_{t-1}[imp_t] + \beta_1 \varepsilon_t^{ner} + \beta_2 \varepsilon_t^{ad} + \varepsilon_t^{imp} \quad (3)$$

$$cpi_t = E_{t-1}[cpi_t] + \gamma_1 \varepsilon_t^{ner} + \gamma_2 \varepsilon_t^{ad} + \gamma_3 \varepsilon_t^{imp} + \varepsilon_t^{cpi} \quad (4)$$

Zincir VAR yapısını oluşturan ilk eşitlikte bağımlı değişken olan nominal döviz kuru, sadece gecikmeli değerlerinin bir fonksiyonu olarak tanımlanırken, ikinci eşitliğin bağımlı değişkeni olan dışa açıklık derecesi kendi gecikmeli değerlerinin ve nominal döviz kurunun cari dönem değerlerinin bir fonksiyonudur.

III. I. Durağanlık Analizi

Ekonometrik modellerde kullanılan değişkenler arasında anlamlı ilişkiler elde edilebilmesi için serilerin durağan olması gerekmektedir ki durağanlık genel bir; sabit ortalama, sabit varyans ve seriye ait iki değer arasındaki kovaryansın incelenen zamana değil, yalnızca iki zaman değeri arasındaki farka bağlı olması şeklinde ifade edilmektedir. Bu amaçla en yaygın olarak kullanılan, Augmented Dickey-Fuller (1979) ve Philips-Perron (1988) testleri ile incelenmiştir. Bu çalışmada, hem sabitli ve trendli hem de sabitli-trendsiz modeller esas alınmıştır.

Tablo 1: ADF (1981) ve PP (1988) Birim Kök Testi Sonuçları

Değişkenler	ADF	PP	ADF	PP	ADF	PP
DVZKURU	-0.221(1) [0.9314]	0.130(2) [0.9668]	-8.353(0) [0.0000]*	-8.221(4) [0.0000]*		
İHRACAT	-2.468(1) [0.1257]	-2.215(6) [0.2019]	-6.258(0) [0.0000]*	-6.263(3) [0.0000]*		

Sabit	İTHALAT	-2.337(3) [0.1620]	-2.137(7) [0.2307]	-8.067(0) [0.0000]*	-8.465(6) [0.0000]*		
	SANAYİ	-0.796(12) [0.8157]	-3.152(1) [0.0254]**	-2.124(12) [0.2355]	-35.610(46) [0.0001]*	-9.820(11) [0.0000]*	- 88.536(22) [0.0001]*
	TÜFE	1.271(0) [0.9984]	3.137(26) [1.0000]	-7.299(3) [0.0000]*	-9.150(29) [0.0000]*		
	DIŞA AÇIKLIK	-6.034(0) [0.0000]*	-6.227(5) [0.0000]*	-12.478(1) [0.0000]*	-19.818(9) [0.0000]*		
	DVZKURU	-2.247(1) [0.4587]	-1.729(0) [0.7322]	-8.411(0) [0.0000]*	-8.222(5) [0.0000]*		
	İHRACAT	-2.651(1) [0.2587]	-2.343(6) [0.4070]	-6.278(0) [0.0000]*	-6.283(3) [0.0000]*		
	İTHALAT	-2.806(3) [0.1981]	-2.149(7) [0.5128]	-8.139(0) [0.0000]*	-8.510(6) [0.0000]*		
Düzyey Sabit+Trend	SANAYİ	-1.882(12) [0.6566]	-6.870(5) [0.0000]*	-2.109(12) [0.5346]	-34.893(46) [0.0001]*	-9.761(11) [0.0000]*	- 90.721(22) [0.0001]*
	TÜFE	-2.191(0) [0.4894]	-1.973(13) [0.6095]	-7.643(3) [0.0000]*	-13.063(43) [0.0000]*		
	DIŞA AÇIKLIK	-6.928(0) [0.0000]*	-7.152(5) [0.0000]*	-12.417(1) [0.0000]*	-19.701(9) [0.0000]*		
			Birinci Farklar			İkinci Farklar	

Not: ** ve *** değerleri sırasıyla %1, %5 ve %10 anlam seviyelerinde serilerin durağanlıklarını göstermektedir. Parantez içindeki değerler Schwarz bilgi kriterine göre optimal gecikme uzunluğunu göstermektedir. Gecikme uzunluğunun sıfır olması durumunda Dickey-Fuller testini göstermektedir. Köşeli parantez içindeki değerler olasılık değerlerini göstermektedir. ADF testi için: Mac Kinnon (1996) kritik değerleri sabitte %1, %5 ve %10 değerleri için sırasıyla -3.486, -2.886, -2.579 ve sabit + trend için %1, %5 ve %10 olasılık değerleri için sırasıyla -4.037, -3.448, -3.149. PP testi için: Mac Kinnon (1996) kritik değerleri sabitte %1, %5 ve %10 değerleri için sırasıyla -3.486, -2.885, -2.579 ve sabit + trend için %1, %5 ve %10 olasılık değerleri için sırasıyla -4.036, -3.448, -3.149.

Geliştirilmiş Dickey-Fuller (1981) ve Phillips-Perron (1988) test sonuçlarına göre sabitli ile sabitli ve trendli modelde sanayi ve dışa açıklık dışındaki değişkenlerin düzey değerlerinde durağan olmadıkları görülmekte, birinci farklarının alınmasıyla [I(1)] durağan hale geldiği belirtilmektedir. Sanayi serisi, her iki modelde ADF testine göre düzey ve birinci fark değerlerinde birim kök içerdiği, ancak ikinci farkı alındığında durağanlaştığı; PP testine göre ise düzey, birinci ve ikinci fark durumunda birim kök içermemektedir. Dışa açıklık değişkeni ise her iki modelde de ADF ve PP testi sonuçlarına göre düzey ve birinci fark durumunda durağandır.

III.II. Modellerle İlişkin Gecikme Uzunluklarının Belirlenmesi

VAR modelinde gecikme sayısının belirlenmesinde en önemli nokta, hata terimleri arasında ilişki olmamasıdır. Bu sebeple genel bir gecikme sayısını belirlemek için VAR sistemi farklı gecikmelerle tahmin edilir. Bu farklı gecikmeli VAR sistemlerini kıyaslamak için "Olabilirlik Oran Testi", "Akaike Bilgi Kriteri (AIC)", "Schwarz'ın Bilgi Kriteri (SBC)" kullanılır. Yapılan testlere göre Birinci modelde gecikme uzunluğunu tespit edilmekle beraber 7. gecikmede otokorelasyon olmadığı ve istikrar koşulunun sağlandığı belirlenmektedir.

Tablo 2: Modele Göre Gecikme Uzunluğunun Belirlenmesi

Lag	LogL	LR	FPE	AIC	SC	HQ
0	-646.0948	NA	1.597434	11.81990	11.91810	11.85973
1	-586.0623	114.6074	0.717528	11.01931	11.51031*	11.21847
2	-556.9262	53.50449	0.565771	10.78048	11.66427	11.13895*
3	-538.2807	32.88391	0.540807	10.73238	12.00897	11.25017
4	-519.5541	31.66489	0.517514	10.68280	12.35219	11.35992
5	-494.0750	41.22987	0.439515	10.51045	12.57264	11.34689
6	-468.1210	40.11078*	0.371679	10.32947	12.78445	11.32523
7	-450.8166	25.48456	0.369818*	10.30576*	13.15354	11.46083
8	-437.9844	17.96515	0.401720	10.36335	13.60393	11.67775

Not: AIC; Akaike Bilgi Kriterini, SW; Schwarz Kriterini, HQ; Hannan-Quinn Kriterini, FPE; Final Prediction Error (Son Tahmin Hatası), LR; Ardışık *değiştirilmiş LR test istatistiği* kriterini ifade etmektedir. Gecikme seviyesine 8 gecikme ile başlanmıştır.

İkinci modelde ise gecikme uzunluğu 8 olarak belirlenmekle beraber, Söz konusu gecikmede otokorelasyon olmadığı ve istikrar koşulunun sağlandığı belirlenmektedir.

Tablo 3: 2. Modele Göre Gecikme Uzunluğunun Belirlenmesi

Lag	LogL	LR	FPE	AIC	SC	HQ
-----	------	----	-----	-----	----	----

0	-60.39632	NA	3.75e-05	1.160294	1.257935	1.199904
1	-13.23268	90.07830	2.14e-05	0.598787	1.086991*	0.796837*
2	-0.246019	23.86738	2.26e-05	0.653081	1.531848	1.009571
3	12.36980	22.27659	2.41e-05	0.714058	1.983387	1.228987
4	25.15147	21.64822	2.57e-05	0.772046	2.431938	1.445415
5	43.33564	29.48786	2.49e-05	0.732691	2.783146	1.564500
6	61.83480	28.66536	2.41e-05	0.687661	3.128679	1.677910
7	85.79790	35.40493	2.13e-05	0.544182	3.375763	1.692871
8	115.9896	42.43165*	1.69e-05*	0.288475*	3.510619	1.595603

Not: AIC; Akaike Bilgi Kriterini, SW; Schwarz Kriterini, HQ; Hannan-Quinn Kriterini, FPE; Final Prediction Error (Son Tahmin Hatası), LR; Ardışık *değiştirilmiş LR test istatistiği* kriterini ifade etmektedir. Gecikme seviyesine 8 gecikme ile başlanmıştır.

IV. DÖVİZ KURU ve İHRACAT FİYATLARI ARASINDAKİ GEÇİŞKENLİK: VAR SONUÇLARI

VAR Modeli parametrelerinin doğrudan yorumu pek anlamlı olmamakla beraber, etki-tepki (impulse-response) ve varyans ayrıştırması (variance decomposition) analizleri yapılarak bazı sonuçlar çıkarılmaya çalışılmıştır. Sistemdeki değişkenlerin kendi veya başka değişkenlerin şoklarına karşılık gösterdiği tepkiler oldukça önemli olmakta ve zaman serisi modellerinde hata terimi ile genellikle şoklar temsil edilmektedir. Bunun sonucu ise sistemdeki her bir değişkenin kendi ve diğer değişkenlerin hatalarına karşı reaksiyonu etki-tepkiler olarak adlandırılmaktadır. Etki tepkiler aynı büyüklüğün iki farklı görünümünü ifade etmekle beraber şoku veren değişken yönünden etki, şoku alan değişken yönünden ise tepki söz konusu olmaktadır. İki değişken arasında değişkenlerden birinin diğerine neden olduğu yargılamasına dayanan bun analize etki-tepki ya da dinamik çarpan analizi adı verilmektedir(Tarı,2014:451).

IV. I. Etki-Tepki Analizi

Yapılan ampirik çalışmanın bu kısmında, etki-tepki fonksiyonlarından döviz kurlarında meydana gelen bir standart hatalık şok karşısında diğer değişkenlerin tepkilerini gösteren oranlara yer verilmiştir. Standart hataları türetmek için Monte Carlo simülasyon tekniği kullanılmıştır. Modele ait Etki tepki analiz sonuçlarını rakamsal olarak ifade eden bulgular aşağıdaki gibidir;

- Döviz kuru değişkeninde 1 standart sapmalılık şok meydana geldiğinde ihracat birim değer endeksi ilk dönemde **1,05** birim negatif yönde tepki gösterirken bu sonuç literatürü destekler niteliktedir. 9. ve 10. Dönemler dışında bu oranlar hep negatif işaretli olmaktadır.
- Döviz kurunda 1 standart sapmalılık şok meydana geldiğinde TÜFE serisi ilk dönemde 0.15 birim artmaktadır ki yine bu sonuç literatürü destekler niteliktedir.

IV. II. Varyans Ayrıştırması Ve Sonuçları

Varyans ayrıştırması VAR'da amaçlanan ikinci hedef olmakla beraber incelenen değişkenlerin her birinin varyansında meydana gelen değişimin % kaçının kendi gecikmeleriyle % kaçının ise diğer değişkenlerce açıklandığını araştırır. Bu analiz ile serinin varyansındaki değişmeye şok süresince her bir değişkenin katkısı ölçülür (Tarı,2014:469).

Döviz kurlarındaki değişimlerin modelde bulunan tüm değişkenler üzerindeki etkilerini görebilmek için varyans ayrıştırması yapılmış olup, bunların içinden döviz kurlarının etkisini gösteren sütunlar Tablo 4'de yer almaktadır.

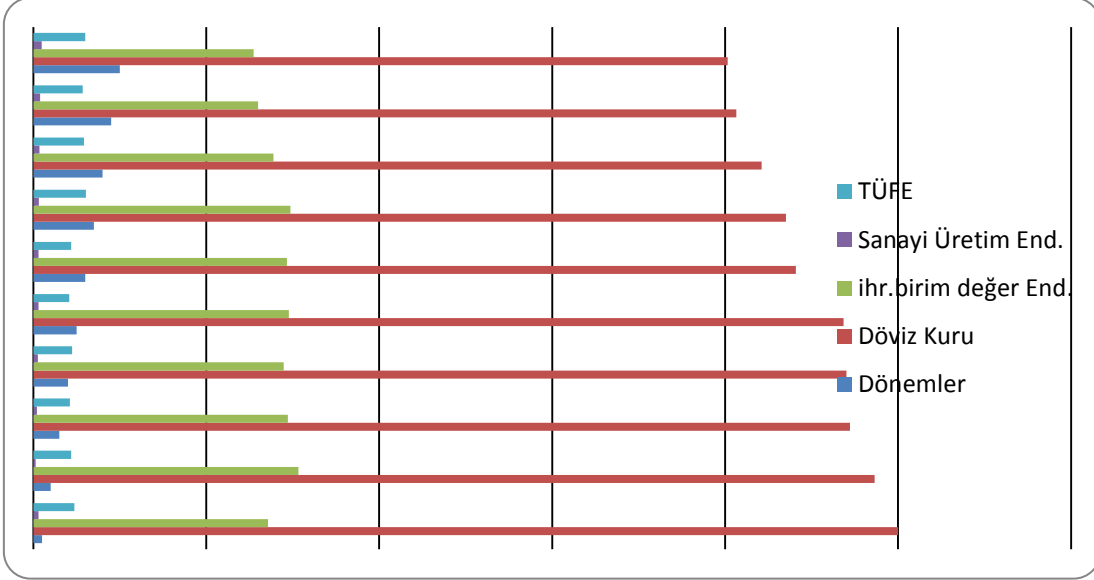
Tablo 4: Varyans Ayrıştırması Sonuçlar (Model 1)

<i>Dönemler</i>	<i>Döviz Kuru</i>	<i>İhr. Birim Değer End.</i>	<i>Sanayi Üretim End.</i>	<i>TÜFE</i>
1	100	27.15115	0.618567	4.747281
2	97.26627	30.67611	0.281951	4.392461
3	94.43654	29.44187	0.43408	4.244291
4	94.01567	28.95212	0.525539	4.479752
5	93.70323	29.55524	0.618425	4.174864
6	88.16716	29.32084	0.607557	4.367589
7	87.04342	29.74147	0.628784	6.095837
8	84.21819	27.78178	0.70378	5.850352
9	81.27829	26.00964	0.793674	5.730478
10	80.28305	25.49516	0.966207	6.024064

İhracat birim değer endeksindeki değişmelerin ilk dönemde neredeyse %72'si kendisi tarafından açıklanırken bu oranın 10. döneme kadar %69'lara düştüğü görülmektedir. Yine ihracattaki değişimin yaklaşık %30'u döviz kurundaki değişimden kaynaklanmakta, bu da döviz kurları ve ihracat fiyatları arasındaki geçişkenliğin şiddetini göstermektedir. Bu durum literatürle de paralellik arz etmektedir. TÜFE'deki değişimin hemen hemen %70'i kendisinden kaynaklanmakta, diğer yandan %6'sı ise 7. ve 10. dönemlerde döviz kurundan kaynaklanmaktadır. Söz konusu oran hiçbir dönemde %4'ün altına düşmemiş olup, döviz kuru ve enflasyon arasındaki geçişkenliğin varlığını göstermektedir.

Varyans ayrıştırması bulgularında diğer sonuçlar incelendiğinde sanayi üretim endeksindeki değişimin %12'sinin TÜFE'den kaynaklandığını, döviz kurlarındaki değişimlerden ise daha az etkilendiği görülmekle birlikte bu oran ihracat birim değer endeksinde %5'lere çıkmaktadır.

Grafik 1: Varyans Ayrıştırması Sonuçları Diyagramı (Model 1)

Grafik 1 incelendiğinde, döviz kurundaki herhangi bir değişimin yüzdelik oran itibarıyla en fazla kendisini ve sonrasında sırasıyla ihracat birim değeri endeksinde, TÜFE'yi ve sanayi üretim endeksinde etkilediği görülmektedir.

V. DÖVİZ KURU VE ENFLASYON ARASINDAKİ GEÇİŞKENLİĞİN İTHALAT KANALI İLE TAHMİN EDİLMESİ: VAR SONUÇLARI

Döviz kuru ve enflasyon arasındaki geçişkenlik ithalat kanalı ile de tahmin edilebilmektedir. Bu amaçla kullanılan model yukarıda da gösterildiği üzere;

$$ner_t = E_{t-1}[ner_t] + \varepsilon_t^{ner} \quad (1)$$

$$ad_t = E_{t-1}[ad_t] + \alpha_1 \varepsilon_t^{ner} + \varepsilon_t^{ad} \quad (2)$$

$$imp_t = E_{t-1}[imp_t] + \beta_1 \varepsilon_t^{ner} + \beta_2 \varepsilon_t^{ad} + \varepsilon_t^{imp} \quad (3)$$

$$cpi_t = E_{t-1}[cpi_t] + \gamma_1 \varepsilon_t^{ner} + \gamma_2 \varepsilon_t^{ad} + \gamma_3 \varepsilon_t^{imp} + \varepsilon_t^{cpi} \quad (4)$$

şeklinde. Döviz kuru ve enflasyon ile ithalat fiyatları arasındaki geçişkenliğin incelendiği modele ilişkin VAR sonuçlarına göre, durağanlaştırılmış döviz kuru 1 gecikmeli değişkenindeki bir birimlik değişim kendisi üzerinde 0.36 birimlik etki yapmaktadır. Bu değişimin pozitif yönü 2., 3. ve 4. gecikmeli değişkenlerde negatife dönüşmektedir. Diğer yandan durağanlaştırılmış döviz kuru 1 gecikmeli değişkenindeki bir birimlik değişim, durağanlaştırılmış TÜFE değişkeninde 1.19 birimlik pozitif etki yapmakla beraber, durağanlaştırılmış döviz kuru 7 ve 8 gecikmeli değerinde

sırasıyla söz konusu etki artarak 2.55 ve 3,45 birime yükselmiştir. Döviz kuru ve TÜFE arasındaki pozitif yönlü bu değişim, beklenen bir sonuç olmaktadır ki bu sonuç, döviz kuru ve enflasyon arasındaki geçişkenliği temsil etmektedir. Yine durağanlaştırılmış döviz kuru 1 değişkenindeki bir birimlik değişim ithalat birim değer endeksinde 5.57 negatif etki yapmaktadır. Döviz kuru yükseldikçe azalması beklenen ithalat ve artması beklenen ihracat ile dışa açıklığın da azalması beklenmektedir. Bu beklentiye istinaden dışa açıklık derecesi ve döviz kuru arasındaki ilişki VAR sonuçlarına göre, durağanlaştırılmış döviz kuru 1 gecikmesindeki bir birimlik değişimin dışa açıklık oranında 0,16 oranında negatif etki yaptığı yönündedir ki bu durum beklentilerle paralellik göstermektedir.

V.I. Etki-Tepki Sonuçları

Döviz kuru ve enflasyon arasındaki geçişkenliğin incelendiği etki-tepki analiz sonuçlarına göre, döviz kurunda meydana gelen 1 standart sapmalılık şok karşısında ithalat birim değer endeksi serisi ilk dönemde 1,01 birim negatif yönlü tepki gösterirken diğer dönemlerde bu oran daha da azalmaktadır. TÜFE değişkeni döviz kuru değişkenindeki bir standart sapmalılık şok karşısında genelde pozitif yönlü tepki vermektedir.

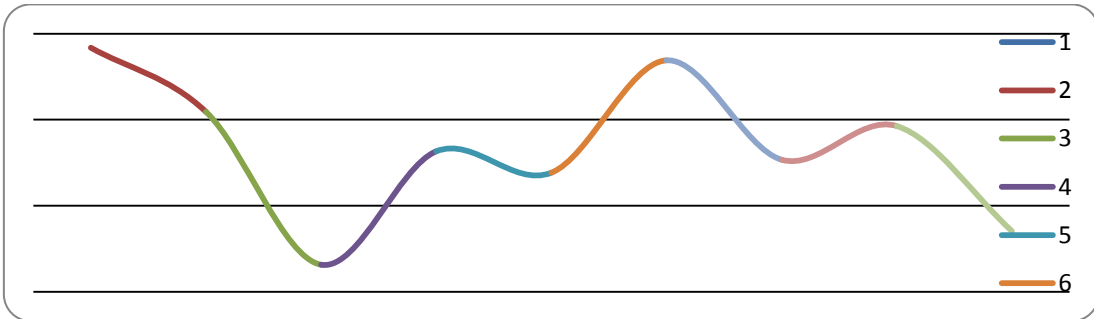
Nominal döviz kurundaki biri birimlik değişimin, ithalat fiyatlarını ve ne ölçüde etkilediği diğer bir değişle geçişkenlik katsayısı, nominal kurda t dönemde gerçekleşen 1 standart sapmalılık şok karşısında j. ay sonra yurtiçi ithalat fiyatlarında meydana gelen kümülatif yanıtın yine j ay sonra kendisinde gerçekleşen kümülatif yanıtı oranlanmasını ve aynı şekilde TÜFE için, nominal kurda t dönemde gerçekleşen 1 standart sapmalılık şok karşısında j. ay sonra TÜFE’de meydana gelen kümülatif yanıtın yine j ay sonra kendisinde gerçekleşen kümülatif yanıtı oranlanmasını ifade eder ve aşağıdaki formüllerle gösterilir;

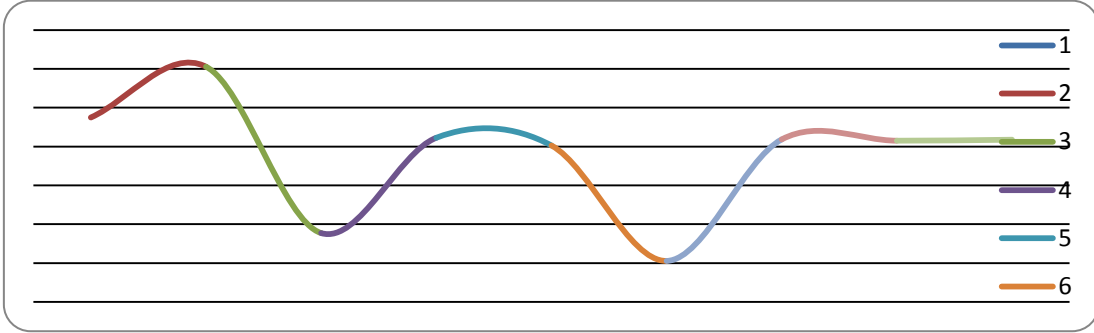
$$PT_{t,t+j}^{imp} = imp_{t,t+j} / ner_{t,t+j}$$

$$PT_{cpi,t,t+j} = cpi_{t,t+j} / ner_{t,t+j}$$

Söz konusu formülden hareketle yapılan hesaplamalarda elde edilen grafikler aşağıdaki gibidir;

Grafik 2: Döviz Kuru Ve İthalat Fiyatları Arasındaki Geçişkenlik Katsayılarındaki Değişim

Grafik 3: Döviz Kuru ve İthalat Fiyatları Arasındaki Geçişkenlik Katsayıları

Grafik 2 ve 3 incelendiğinde 6. ve 7. Dönemler dışında değişimlerin paralellik arz ettiği görülmektedir. Söz konusu dönemlerde ise tam tersi bir etki görülmektedir ki 2008 küresel kriz dönemi ve söz konusu dönemde Türkiye ekonomisinde yaşanan makroekonomik gelişimler bu farklılığı destekler niteliktedir. Şöyle ki kriz döneminde TL’de yaşanan aşırı değer kaybının diğer bir değişle daha yüksek hale gelen kur değişimi sonrasında enflasyon oranlarında emtia fiyatlarının düşmesi sebebi ile çok büyük artışlar görülmemektedir. diğer yandan yine kriz döneminde artan ithalatın yurtiçi geçişkenliği de olumsuz yönde etkilediği düşünülmektedir.

V.II. Varyans Ayırıştırması Sonuçları

Döviz kurlarındaki değişimlerin modelde bulunan tüm değişkenler üzerindeki etkilerini görebilmek için varyans ayırıştırması yapılmış olup, bunların içinden döviz kurlarının etkisini gösteren sütunlar Tablo 27’de yer almaktadır.

Tablo 5: Varyans Ayırıştırması Sonuçları (Model 2)

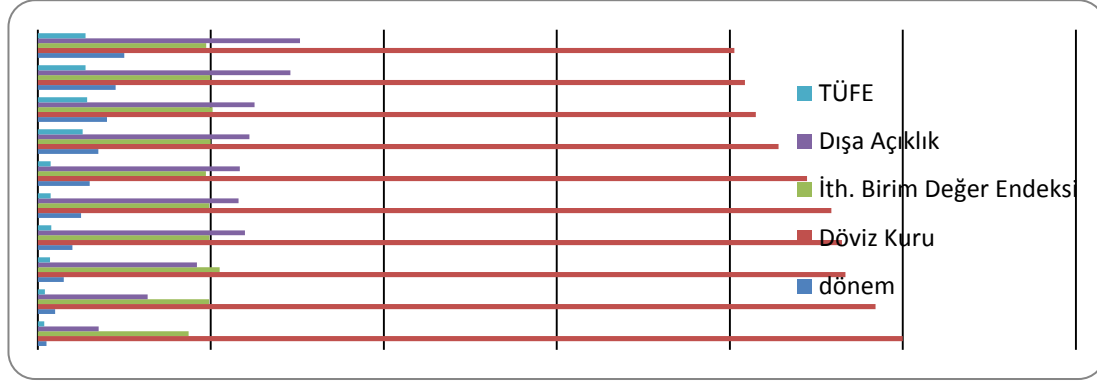
Döviz Kuru	İth. Birim Değer Endeksi	Dışa Açıklık	TÜFE
100.0000	17.44343	7.044519	0.758066
96.85823	19.80306	12.72079	0.808600
93.37067	21.01966	18.40202	1.400062
92.95069	19.85104	23.94692	1.573938
91.75559	19.81123	23.19706	1.501904
88.92803	19.43023	23.37333	1.482170
85.62320	20.01110	24.48181	5.177872
83.01358	20.22555	25.04720	5.713922
81.74763	19.95510	29.19775	5.537074

80.55035	19.47821	30.30670	5.537623
----------	----------	----------	----------

Tablo 5 incelendiğinde ithalat birim değer endeksindeki değişmelerin hemen hemen %20'si döviz kurundaki değişmelerden kaynaklanmakla beraber ilk dönemde %82'si kendisi tarafından açıklanmaktadır. 10. dönemde bu oran %67'ye düşmektedir.

TÜFE'deki değişimlerin ilk dönemde sadece %0,75'i döviz kuru değişimlerinden kaynaklanırken 10. dönemde bu oran %5.3'e çıkmaktadır. TÜFE'yi açıklayan bir diğer değişken ithalat birim değer endeksi olmakla beraber TÜFE'deki değişimin özellikle 9. ve 10. Dönemlerde %18'lik kısmı ithalat birim değer endeksindeki değişim tarafından açıklanmaktadır. Buradan hareketle döviz kuru ve enflasyon arasındaki geçişkenliğin sağlanmasında ithalat birim değer endeksinde payı olduğu anlaşılmaktadır. Model 2'ye ilişkin varyans ayrıştırması diyagramı aşağıdaki gibidir;

Grafik 4: Varyans Ayrıştırması Sonuçları Diyagramı (Model 2)

Grafik 4 incelendiğinde model 1'deki sonuçlara benzer şekilde döviz kurundaki değişimlerin büyük çoğunluğunun yine kendisinden kaynaklandığı görülmektedir. Daha açık bir ifade ile, yandan döviz kurundaki herhangi bir değişimin yüzdeler oran itibarıyla en fazla kendisini ve sonrasında sırasıyla dışa açıklık derecesini, ithalat birim değer endeksinin ve son olarak TÜFE'yi göstermektedir.

SONUÇ

Döviz kurunun aşağı ya da yukarı yönde hareketi, fiyatlar genel seviyesinde farklı şekillerde etkin olabilmektedir. Bu etkinlik TCMB'nin uygulayacağı para politikaları tercihinde etkin olabilmektedir. Döviz kurunun enflasyon, ihracat ve ithalat fiyatları üzerindeki geçişkenliğinin incelendiği çalışmada, yurtiçi fiyatlar genel seviyesine olan etkinin ağırlıklı olarak ithalat kanalı ile gerçekleştiği görülmektedir. Şöyle ki, döviz kuru değişkenindeki herhangi bir hareketlilik ağırlıklı olarak ithalat birim değer endeksinin değiştirilmesinde, buradan da ithal ara malı kullanılarak üretilen mal fiyatları da bu değişime paralellik arz eden bir değişim göstermektedir. Diğer yandan çalışmada kullanılan her iki modelde de ortak sonuç, döviz kuru değişiminin daha açık bir ifade ile kurlardaki artışın fiyatlar genel seviyesini de artırdığıdır. Bu artış yukarıda da değinildiği üzere ithal ara malı kaynaklı olmakla birlikte, yabancıların ucuzlayan yurtiçi mallara olan taleplerinden

de kaynaklanabilmektedir. Yapılan analizden çıkarılmakta olan bir diğer sonuç ise, ithalat fiyatlarının TÜFE'ye oranla döviz kuru değişimlerinden daha fazla etkilenmesidir.

Dışa açıklık derecesi döviz kurundan fiyatlara olan geçişkenliği etkileyen faktörlerden biri olarak görülmektedir. Nitekim çalışmada döviz kuru artışlarıyla değişim gösteren bir dışa açıklık derecesi mevcuttur. Yüksek kur uygulamasının ithal mal talebini tüketicilerin ithal mal talep esnekliğine bağlı olarak azaltıp, yabancıların talep esnekliğine istinaden de ihracatı artırması beklenmektedir ki analiz sonuçları incelendiğinde dışa açıklık derecesinin kur yükselişine karşı negatif tepki gösterdiği görülmektedir. Yapılan Analizlerde dikkat çeken bir diğer nokta ithalat fiyatlarına yönelik geçişkenliğin ilk dönemlerde yüksek olup, ardından bu etkinin zayıflamasıdır.

Teorik olarak döviz kur artışlarının döviz cinsinden ihracat fiyatlarını düşüreceği bilinmektedir ki analiz sonuçları da teori ile uyumaktadır. Fakat burada dikkat edilmesi gereken nokta döviz kuru değişimlerinin ihracat fiyatlarına ne oranda yansıdığıdır ki burada firmaların kar marj kararları sürece dahil olmaktadır. Şöyle ki, rekabetçi bir piyasada yer alan firma pazar payını kaybetmemek adına karının bir kısmından vazgeçtiğinden eksik geçiş etkisinden söz edilmektedir. Aksine bulunulan piyasada rekabet oranı düşük ise geçiş etkisinin tamlığından söz edilmektedir. Konuyla ilintili John Taylor ise firmaların fiyat belirleme alışkanlıklarını göz önünde bulundurarak, yüksek enflasyon dönemlerinde döviz kurundaki değişimleri fiyatlarına tam yansıtma eğiliminde olduklarını, düşük enflasyonda ise tersi durumun gözlemlendiğini belirtmektedir.

Sanayi üretim endeksi analizde kullanılan bir diğer değişken olup, sanayi sektörünün üretim faaliyetlerindeki değişimin karşılaştırmalı olarak izlenmesini sağlayan bir gösterge niteliğindedir. Söz konusu göstergede farklı ağırlıklarda yer alan sektörler mevcuttur ki imalat sektörünün toplamdaki payı neredeyse %80 civarındadır. Dolayısıyla döviz kurlarında meydana gelen değişimden etkilenme olasılığı oldukça yüksek olmaktadır. Özellikle Türkiye gibi dışa açıklık derecesinin yüksek olduğu ülkelerde döviz kuru kanalı ile artan ithal mal fiyatları sanayi üretim endeksinde de değişim meydana gelmektedir. Nitekim çalışmada ihracattaki değişimi açıklayan değişkenlerden biri olarak modele dahil olan endeks ile döviz kuru arasında da negatif bir ilişkiden bahsetmek mümkündür. Artan döviz kuru yükselen ithal ara mal fiyatları ile maliyetleri de artırmakta, bu da üretimin azalmasına sebep olmaktadır.

2008 yılında yaşanan küresel kriz neticesinde özellikle son çeyrekte TL gözle görülür değer kayıpları ile karşı karşıya kalmıştır. Beklenen sonuç ise çok daha yüksek oranlarda seyredecek olan enflasyon oranları olmaktadır. Dolayısıyla döviz kuru ve ithalat fiyatları arasındaki geçişkenliğe ilişkin beklentiler önem kazanmakta ve piyasa da yer alan ekonomik aktörler buna göre karar vermek durumunda kalmaktadırlar. Söz konusu dönemde fiyatlar genel seviyesinin çok fazla yükselmediği görülmektedir. Bunun sebebi olarak da emtia fiyatlarındaki düşüş gösterilmektedir. Nitekim farklı dönem ve şartlarda döviz kuru ve enflasyon arasındaki geçişkenliği belirleyen farklı parametrelerin bulunduğu bilinmektedir.

KAYNAKÇA

- Akat A. S. ve Yazgan E.,(2012) Döviz Kuru İhracat Fiyatlarına Yansıyor mu?, *İktisat Toplum Dergisi*, Retrieved March 16, 2015 from the World Wide
- Aliyu, S.U.R., Yakub, M.U., Sanni G.K. & Duke, O.(2010). Exchange rate pass-through in nigeria: evidence from a vector error correction model, *MPRA Paper* No. 25053, posted 16.
- Allsopp C., Kara A. ve Nelson E. (2006). U. K. Inflation targeting and the exchange rate, *Research Division Federal Resercv Bank of St. Louis*, Working Paper.

- Arat, K. (2003). Türkiye’de optimum döviz kuru rejimi seçimi ve döviz kurlarından fiyatlara geçiş etkisinin incelenmesi, Yayınlanmamış Uzmanlık Yeterlilik Tezi, TCMB Ankara, Turkey.
- Aydın, Ü. & Kara, O. (2012). Türkiye’de döviz kuru - enflasyon etkileşiminin para politikası üzerine etkileri, *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, Cilt: 49, Sayı: 572.
- Berber M. & Artan, S. (2004). Türkiye’de enflasyon-ekonomik büyüme ilişkisi: teori, literatür ve uygulama, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt.18, Sayı.3-4.
- Ca’zorzi, M., Hahn E. & Sanchez, M. (2007). Exchange rate pass-through in emerging markets, european central bank, Working Paper Series, No:739.
- Campa, J.M. & Goldberg, L.S. (2002). Exchange rate pass-through into import prices:a micro or makro phenomenon?, *NBER Working Paper*, No: 8934.
- Daniel L., & Marco R.(2002). Exchange rate pass through in Turkey, *IMF Working Paper*, WP/02/204.
- Ferreira, A., & Sansó, A.(1999). *Exchange rate pass-through: the case of brazilian exports of manufactures*. XII World Congress of International Economics Association, Buenos Aires.
- Gül E. ve Ekinci A. (2006). Türkiye’de Enflasyon ve Döviz Kuru Arasındaki Nedensellik İlişkisi: 1984 – 2003, *Sosyal Bilimler Dergisi*, , s. 91-106.
- Gündoğdu, M.K. (2014). Döviz kurunun fiyatlara geçiş etkisi: Türkiye çalışması, Retrieved June 14 from the World Wide, http://ekonomi.isbank.com.tr/UserFiles/pdf/ar_03_2013.pdf, 20.11.2014
<http://www.egeyazgan.com/uploads/akatyazgan2012-kurihracat-final.pdf>
- Ito T. ve Sato, K. (2008). Exchange rate pass-through and domestic inflation: a comparison between east asia and latin american countries, *RIETI Discussion Paper Series*, 07-E-040.
- Korhonen L. & Wachte, P. (2005). A note on exchange rate pass-through in cis countries ,BOFIT Discussion Papers.
- Mc Carthy J.(1999). Pass-through of exchange rates and import prices to domestic Inflation in some industrialized economics, *BIS Working Papers*, No: 79.
- Mihaljek D. & Klau,M. (2001). A note on the pass-through from exchange rate and foreign price changes to inflation in selected emerging market economies, *In BIS Papers*, No. 8.
- Rincon H., Caicedo E. & Rodríguez N. (2005). Exchange rate pass-through effects: a disaggregate analysis of Colombian imports of manufactured goods, Retrieved November 14 from the World Wide, Web: <http://www.banrep.gov.co/docum/ftp/borra330.pdf>
- Shah, Z.H.S. (2004). Exchange rate pass-through to domestic prices in pakistan”, *SBP Working Paper Series*, No. 05.

- Tapşın,G. & Karabulut,A.T. (2013). Reel döviz kuru, ithalat ve ihracat arasındaki nedensellik ilişkisi: türkiye örneği, *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, (26), s.190-205.
- Tarı, R. (2014). *Ekonometri*, Kocaeli: Umuttepe Yayınları, (9. Baskı).
- Woo W.T. (1984). Exchange rates and the prices of nonfood, nonfuel products, Brookings Papers On Economic Activity.
- Yüncüler, Ç. (2009). *İthal fiyatlarının Türkiye’de Enflasyon Göstergelerine Geçişkenliği* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Turkey.
- Zengin, A. (2000). Reel döviz kuru hareketleri ve dış ticaret fiyatları (Türkiye ekonomisi üzerine ampirik bulgular), *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt 2, Sayı 2.